

Agnieszka J. **Walery Pisarek**
CIEŚLIKOWA (1931–2017)

Profesor Walery Pisarek jest klasykiem polskiego medioznawstwa. Jego śmierć 5 listopada 2017 roku na gali Ambasadora Polszczyzny w Katowicach zaskoczyła i zasmuciła rodzinę, przyjaciół i szerokie grono uczniów, wychowanków, współpracowników Profesora, dziennikarzy, językoznawców i medioznawców. Chyba każdy znał charakterystyczną postać Profesora z patriarchalną siwą brodą, wypowiadającego się zawsze z rozważą, piękną polszczyzną, niekiedy z subtelnym dowcipem. Pozostawił ogromny dorobek naukowy. Był dla nas autorytetem, wzorem Uczzonego i Człowieka.

Walery Pisarek urodził się 31 maja 1931 r. w Rabce. Dzieciństwo i wczesną młodość spędził we dworze w Jaszczowie na Lubelszczyźnie. Ten dwór już zawsze darzył sentymentem i wspominał najcieplej. Ojciec, Edward Pisarek, doktor praw, nie powrócił z kampanii wrześniowej 1939 roku. Aresztowany we Lwowie w 1940 roku, zginął w sowieckim obozie. Walery Pisarek zaangażował się w powojenną polską konspirację i jako piętnastolatek trafił w 1947 roku do więzienia na Zamku Lubelskim, skąd wyszedł na mocy amnestii. Rozpoczął studia na filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Za działalność w organizacji konspiracyjnej „Helena” został aresztowany w roku 1951, gdy był studentem trzeciego roku. Otrzymał wyrok 6 lat więzienia, był więziony początkowo na Montelupich w Krakowie, potem w Wiśniczu, by wreszcie trafić do grupy odbywających karę w kopalni węgla kamiennego Brzeszcze. Po przeszło trzech latach, w styczniu 1955 r. wyszedł na wolność z poważnie nadszarpniętym zdrowiem. Do kopalni trafił jeszcze raz, skierowany tam w ramach służby wojskowej. Staraniem m.in. prof. Jana Safarewicza z UJ jesienią 1955 roku powrócił na trzeci rok studiów na Uniwersytecie, które ukończył w 1957 roku pisząc pod kierunkiem prof. Wacława Kubackiego pracę magisterską na temat poglądów krytycznoliterackich Juliusza Słowackiego. Przez kilka lat, już po studiach, był instruktorem w domu kultury oraz nauczycielem w szkole podstawowej.

Za namową prof. Zenona Klemensiewicza, przewodniczącego Rady Naukowej Ośrodka Badań Prasoznawczych (OBP), od 1958 r. Walery Pisarek podjął współpracę z Ośrodkiem. To zadecydowało o jego dalszej drodze zawodowej i naukowej. W 1962 roku — już jako pełnoetatowy pracownik naukowy Ośrodka — stanął na czele Pracowni Językowej OBP. Pod kierunkiem prof. Klemensiewicza obronił w 1966 r. na WSP w Katowicach rozprawę doktorską nt. *Nagłówek wypowiedzi*

Profesor Walery Pisarek

prasowej w oświetleniu lingwistycznym. W 1967 roku został sekretarzem naukowym OBP. Dwa lata później w katastrofie samolotowej na Policy (2 kwietnia 1969 r.) zginęli tragicznie prof. Klemensiewicz oraz dyrektor OBP Irena Tetelowska. Walery Pisarek objął wówczas kierownictwo Ośrodka, początkowo jako pełniący obowiązki, od 1972 roku — jako nominowany Dyrektor, którym pozostawał aż do 1990 roku. W 1973 r. habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie rozprawy *Frekwencja wyrazów w prasie*. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1982, a w 1994 profesora zwyczajnego.

Jako prasoznawca i dyrektor OBP od lat siedemdziesiątych XX wieku Walery Pisarek pełnił wiele funkcji w organizacjach międzynarodowych. Od 1970 r. kierował sekcją bibliograficzną *International Association for Media and Communication Research* (AIERI/IAMCR), organizacji afiliowanej przy UNESCO, następnie został członkiem Prezydium, a od 1976 roku przez dwanaście lat był wiceprzewodniczącym AIERI/IAMCR. Od 1971 r. był członkiem Komitetu Ekspertów UNESCO do spraw Badań nad Komunikowaniem Masowym. W latach 1976–1990 kierował CECOM (Środkowoeuropejskim Centrum Dokumentacji Badań nad Masowym Komunikowaniem) — działającym przy OBP ogniwem światowego projektu dokumentacyjnego COMNET.

W kraju przewodniczył Radzie Języka Polskiego przy Prezydium PAN (1996–2000), od roku 2001 był jej honorowym przewodniczącym. Przewodniczącym Komisji Kultury Języka Komitetu Językoznawstwa PAN był w latach 1992–1997, w latach 1993–2001 wiceprzewodniczącym Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, od r. 2001 — przewodniczącym. Był też inicjatorem i orędownikiem uchwalenia Ustawy o języku polskim z 1999 r. i niestrudzenie walczył o jej przestrzeganie. Był członkiem rad redakcyjnych kilkunastu periodyków naukowych, medioznawczych i językoznawczych w kraju i zagranicą, m.in. „Journal of Communication”, „Mass Communication Review Yearbook”, „Studia Medioznawcze”, „Język Polski”, „Central European Journal of Communication”. W latach 70. popularyzował poprawną polszczyznę w telewizji w audycji „Studio 2”. Od 1987 r. był jurorem konkursu „Ogólnopolskie Dyktando” w Katowicach. Często występował w mediach, udzielając wywiadów na temat przemian współczesnej polszczyzny.

Związki z Uniwersytetem Jagiellońskim nie dotyczyły wyłącznie osobistego rozwoju naukowego Walerego Pisarka. Był animatorem odrodzenia studiów dziennikarskich na UJ. Od 1971 r. prowadził zajęcia na Podyplomowym Studium Dziennikarskim przy Instytucie Filologii Polskiej, następnie był kierownikiem Pracowni Dziennikarskiej w Instytucie Nauk Politycznych UJ (1977–1985). W 1990 roku, w wyniku likwidacji RSW „Prasa–Książka–Ruch” Ośrodek Badań Prasoznawczych wraz z kwartalnikiem naukowym „Zeszyty Prasoznawcze” został przyłączony do UJ, a Walery Pisarek pozostał jego kierownikiem, już w strukturach uniwersyteckich, aż do przejścia na emeryturę w 2001 roku. Będąc na emeryturze nadal prowadził zajęcia dydaktyczne w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UJ do roku 2007. Redaktorem

Naczelnym „Zeszytów Prasoznawczych” był od 1990 do 2012 roku. Był członkiem Komisji Prasoznawczej Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie oraz Komisji Zarządzania Kulturą i Mediami Polskiej Akademii Umiejętności.

Aktywność naukowa Profesora Walerego Pisarka trwała sześćdziesiąt lat i zaowocowała około 700 publikacjami naukowymi i popularnonaukowymi, dotyczącymi językoznawstwa i prasoznawstwa, a szerzej rzecz ujmując, komunikowania masowego. Do najważniejszych publikacji książkowych zaliczyć należy: *Poradnik językowy. Podręcznik dla pracowników prasy, radia i telewizji* (wraz z M. Kniaginową, 1965, wyd. drugie 1969), *Poznać prasę po nagłówkach! Nagłówek wypowiedzi prasowej w oświetleniu lingwistycznym* (1967), *Retoryka dziennikarska* (1970, wyd. 2 — 1975, wyd. 3 — 1988), *Frekwencja wyrazów w prasie. Wiadomości, komentarze, reportaże* (1972), *Słownik języka niby-polskiego* (1978), *Analiza zawartości prasy* (1983), *Słowa między ludźmi* (1985), *Polszczyzna 2000* (red. 1999), *Nowa retoryka dziennikarska* (2002), *Polskie słowa sztandarowe i ich publiczność* (2002). Redagował bądź współredagował międzynarodowy słownik biograficzny *Who's Who in Mass Communication*, *Encyklopedię wiedzy o prasie*, *Słownik terminologii medialnej* oraz *Encyklopedię książki*. Pod jego kierunkiem i ze znacznym udziałem autorskim powstawały Raporty OBP: *Komunikowanie masowe w Polsce. Próba bilansu lat siedemdziesiątych* (1981), *Komunikowanie masowe w Polsce: lata osiemdziesiąte* (1991) oraz wydany drukiem dopiero w 2007 roku *Raport o stanie komunikacji społecznej w Polsce, sierpień 1980 – 13 grudnia 1981*.

Profesor Walery Pisarek był badaczem o ogólnopolskiej i międzynarodowej sławie. Tytuł *Honorary Research Fellow* przyznał mu Uniwersytet Wolverhampton (1995), doktoraty honoris causa Uniwersytet Śląski (2011) oraz Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (2014). Otrzymał odznaczenia państwowe: Krzyż Komandorski, Oficerski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej. Był też laureatem wielu nagród, w tym Nagrody Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej „Zasłużony dla Polszczyzny”, Lauru Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, Śląskiego Wawrzynu Literackiego. W 1996 roku dla uczczenia 65-lecia Profesora Walerego Pisarka został przygotowany, dedykowany mu przez uczniów i współpracowników, zbiór prac *Valeriana: eseje o komunikowaniu między ludźmi*.

Od 2009 roku Profesor Walery Pisarek podjął wykłady na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie i pracę tę z całą pasją i powołaniem nauczyciela młodzieży kontynuował do ostatnich dni. Był ciepłym, życzliwym opiekunem i recenzentem wielu prac naukowych i artykułów. W każdej pracy medioznawczej potrafił znaleźć i wypuklić najwartościowsze fragmenty, natomiast błędy wskazywał taktownie, od razu dodając wskazówki do poprawek.

Zmarł przy pracy, chwilę przed wygłoszeniem laudacji na cześć laureata nagrody Ambasador Polszczyzny. Wiadomość o śmierci Profesora obiegła media natychmiast. Pożegnaliśmy go 16 listopada 2017 r. mszą w Kolegiacie Św. Anny i na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie, gdzie spoczął w Alei Zasłużonych.